

 TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
HANOI UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

CHƯƠNG 5:
HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

HỌC PHẦN 2, MÔN HỌC
NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN

Giảng viên: Ngô Quế Lân
lan.ngoque@hust.edu.vn

Năm học 2019 - 2020

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.4 Hai phương pháp nâng cao tỷ suất giá trị thặng dư

=> *Như đã biết:* Tỷ suất giá trị thặng dư (m') phản ánh trình độ bóc lột của nhà tư bản

$$m' = \frac{m}{v} (\%) \quad \Rightarrow \quad m' = \frac{t'}{t} (\%)$$

=> *Câu hỏi đặt ra:* Làm thế nào để nâng cao trình độ bóc lột (m'), từ đó nâng cao Khối lượng giá trị thặng dư: $M = m' \cdot V$

=> *Câu trả lời là:* Hai phương pháp Sản xuất giá trị thặng dư tuyệt đối & Sản xuất giá trị thặng dư tương đối để nâng cao *quan hệ bóc lột của nhà tư bản đối với người làm thuê*

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ
Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.4 Hai phương pháp nâng cao tỷ suất giá trị thặng dư

o *Phương pháp sản xuất giá trị thặng dư tuyệt đối*

- Cách thức: Kéo dài thời gian làm việc trong ngày mà không trả thêm lương tương xứng

=> $\begin{cases} (v) \text{ không đổi} \\ (t + t') \text{ tăng lên} \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} (t) \text{ không đổi} \\ (t') \text{ tăng lên} \end{cases} \Rightarrow m' = \frac{t'}{t} \text{ tăng lên}$

- Đặc điểm: + Dễ gặp phản kháng của công nhân
+ Bị giới hạn, không thể kéo dài mãi

Áp dụng phổ biến trong giai đoạn đầu của CNTB

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ
Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.4 Hai phương pháp nâng cao tỷ suất giá trị thặng dư

○ Phương pháp sản xuất giá trị thặng dư tương đối

- **Cách thức:** Ứng dụng thành tựu khoa học công nghệ, để nâng cao NSLĐ xã hội

Từ đó, làm giảm hao phí Sức lao động để sản xuất mỗi sản phẩm

$$\Rightarrow \left\{ \begin{array}{l} (v) \text{ giảm đi} \\ (t + t') \text{ không đổi} \end{array} \right. \Rightarrow \left\{ \begin{array}{l} (t) \text{ giảm đi} \\ (t') \text{ tăng lên} \end{array} \right. \Rightarrow m' = \frac{t'}{t} \text{ tăng lên}$$

- **Đặc điểm:** + Xóa dịu sự phản kháng của công nhân

+ Không bị giới hạn

Áp dụng phổ biến trong CNTB hiện đại

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.5 Giá trị thặng dư siêu ngạch

=> **Như đã biết:** Phạm trù giá trị thặng dư tuyệt đối và giá trị thặng dư tương đối phản ánh quan hệ của nhà tư bản đối với người làm thuê

=> **Câu hỏi đặt ra:** Phạm trù nào phản ánh quan hệ giữa các nhà tư bản với nhau ?

=> **Câu trả lời là:** Giá trị thặng dư siêu ngạch

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.5 Giá trị thặng dư siêu ngạch

- **Khái niệm:** Là phần giá trị thặng dư tăng thêm do nhà tư bản cá biệt có:
Năng suất lao động cá biệt > Năng suất lao động xã hội

⇒ $\left\{ \begin{array}{l} \text{Giá trị sản phẩm cá biệt} < \text{Giá trị thị trường của sản phẩm} \\ \text{Nhưng vẫn bán sản phẩm theo mức giá thị trường} \end{array} \right.$

- **Đặc điểm:** + GTTD siêu ngạch **chỉ tồn tại** với nhà tư bản cá biệt, **không tồn tại** đồng thời cho mọi nhà tư bản
+ GTTD siêu ngạch tạo động lực thúc đẩy đổi mới công nghệ và phương pháp quản lý để nâng cao NSLĐ => **phát triển LLSX**

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.6 Sự phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến - Cơ sở để khẳng định nguồn gốc của Giá trị thặng dư (GTTD)

⇒ Câu hỏi đặt ra: Các bộ phận tư bản có vai trò khác nhau hay không ? Tại sao khẳng định rằng chỉ khai thác sức lao động mới tạo nên GTTD ?

⇒ Để làm rõ vấn đề này, phải phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.6 Sự phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến - Cơ sở để khẳng định nguồn gốc của Giá trị thặng dư (GTTD)

⇒ Sự phân chia thể hiện trên 03 nội dung:

- *Khái niệm*
- *Cơ sở phân chia*
- *Ý nghĩa của sự phân chia*

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.6 Sự phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến - Cơ sở để khẳng định nguồn gốc của Giá trị thặng dư (GTTD)

- *Khái niệm Tư bản bất biến (TBBB) & Tư bản khả biến (TBKB)*

- TBBB (C): Là bộ phận tư bản dùng để mua tư liệu sản xuất (mặt hình thức)

Trong quá trình sản xuất, lượng giá trị được bảo toàn (mặt nội dung)

- TBKB (V): Là bộ phận tư bản dùng để mua sức lao động (mặt hình thức)

Trong quá trình sản xuất, có khả năng lớn lên về lượng (mặt nội dung)

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.6 Sự phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến - Cơ sở để khẳng định nguồn gốc của Giá trị thặng dư (GTTD)

- Khái niệm Tư bản bất biến (TBBB) & Tư bản khả biến (TBKB)

- Tư bản bất biến:

- Tư bản khả biến:

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.6 Sự phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến - Cơ sở để khẳng định nguồn gốc của Giá trị thặng dư (GTTD)

- Cơ sở phân chia Tư bản bất biến (TBBB) & Tư bản khả biến (TBKB)

=> Dựa trên tính 02 mặt của lao động sản xuất hàng hóa

- Lao động cụ thể: Là LDSX nhìn từ hình thức biểu hiện cụ thể bên ngoài. Bao gồm: chuyên môn cụ thể, tác động vào TLSX cụ thể, cho ra sản phẩm cụ thể riêng

- Lao động trừu tượng: Là LDSX nhìn vào nội dung bên trong, gạt bỏ mọi hình thức cụ thể bên ngoài => chỉ là sự tiêu hao sinh lực nói chung

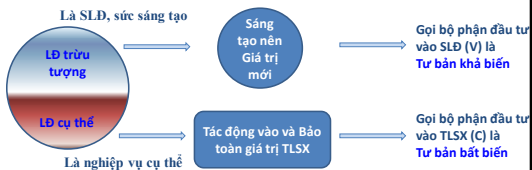
Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.6 Sự phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến - Cơ sở để khẳng định nguồn gốc của Giá trị thặng dư (GTTD)

- Cơ sở phân chia Tư bản bất biến (TBBB) & Tư bản khả biến (TBKB)

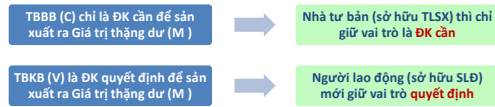
Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Quá trình sản xuất Giá trị thặng dư

2.6 Sự phân chia Tư bản bất biến và Tư bản khả biến - Cơ sở để khẳng định nguồn gốc của Giá trị thặng dư (GTĐD)

- Ý nghĩa của sự phân chia Tư bản bất biến (TBBB) & Tư bản khả biến (TBKB)

=> Như vậy, sự phân chia này đã chỉ rõ bản chất bóc lột của CNTB, khi nhà tư bản luôn được chiếm hữu GTĐD (M), chứ không phải là người lao động làm thuê

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự vận động của Tư bản & Giá trị thặng dư

- Về mặt chất: Sự vận động của tư bản cá biệt (tư bản trong DN cụ thể) thể hiện qua phạm trù Tuần hoàn Tư bản
- Về mặt lượng: Sự vận động của tư bản cá biệt (tư bản trong DN cụ thể) thể hiện qua phạm trù Chu chuyển Tư bản

Lưu ý: Liên quan đến Chu chuyển Tư bản, có sự phân chia Tư bản cố định và Tư bản lưu động => là câu hỏi lý thuyết và 01 dạng bài tập

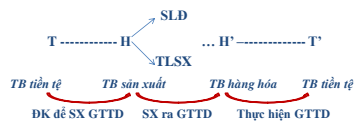
Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự vận động của Tư bản & Giá trị thặng dư

3.1 Tuần hoàn Tư bản

- Công thức vận động của Tư bản tiền tệ có tính chất tuần hoàn, phủ định biện chứng

- **Khái niệm:** Tuần hoàn Tư bản là sự vận động của tư bản trải qua 03 giai đoạn, thực hiện 03 chức năng, tương ứng với 03 hình thái => rồi lại quay về hình thái ban đầu, với lượng giá trị lớn hơn

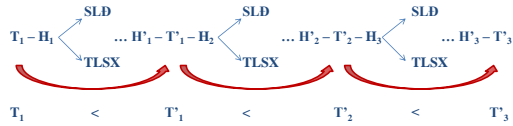
Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự vận động của Tư bản & Giá trị thặng dư

3.2 Chu chuyển Tư bản

- Là sự tuần hoàn tư bản, liên tục lặp lại và định kỳ đổi mới

- Đổi mới về lượng, lớn lên không ngừng về lượng

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự vận động của Tư bản & Giá trị thặng dư

3.3 Sự phân chia Tư bản cố định và Tư bản lưu động - Cơ sở để xác định giá trị chu chuyển của Tư bản

=> Sự phân chia thể hiện trên 03 khía cạnh:

- Khái niệm
- Cơ sở phân chia
- Ý nghĩa của sự phân chia

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự vận động của Tư bản & Giá trị thặng dư

3.3 Sự phân chia Tư bản cố định và Tư bản lưu động - Cơ sở để xác định giá trị chu chuyển của Tư bản

- Khái niệm
 - Tư bản cố định (TBCĐ) là bộ phận tư bản mà giá trị được chu chuyển vào sản phẩm qua nhiều kỳ. Về hình thức, đó là: máy móc, thiết bị, nhà xưởng ...
 - Tư bản lưu động (TBLĐ) là bộ phận tư bản mà giá trị được chu chuyển vào sản phẩm qua 01 kỳ duy nhất. Về hình thức, đó là: giá trị nhân công, nguyên vật liệu ...

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự vận động của Tư bản & Giá trị thặng dư

3.3 Sự phân chia Tư bản cố định và Tư bản lưu động - Cơ sở để xác định giá trị chu chuyển của Tư bản

- Cơ sở phân chia Tư bản cố định và Tư bản lưu động
 - => Dựa trên tính chất chu chuyển giá trị của từng bộ phận Tư bản
- Ý nghĩa của sự phân chia
 - => Phục vụ cho việc hạch toán sản xuất kinh doanh, tính đúng, tính đủ giá trị sản phẩm hàng hóa

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự vận động của Tư bản & Giá trị thặng dư

3.3 Sự phân chia Tư bản cố định và Tư bản lưu động - Cơ sở để xác định giá trị chu chuyển của Tư bản

- Hao mòn Tư bản cố định
 - Khái niệm: + Hao mòn hữu hình: Là hao mòn đồng thời cả Giá trị và GTSD
+ Hao mòn vô hình: Là chỉ hao mòn Giá trị, còn GTSD không đổi
 - Nguyên nhân: + Hao mòn hữu hình là do quá trình khai thác sử dụng
+ Hao mòn vô hình là do sự phát triển khoa học công nghệ
 - Giải pháp: + Hạn chế hao mòn hữu hình bằng biện pháp kỹ thuật
+ Áp dụng biện pháp kinh tế, tính khấu hao nhanh

Chương 5: HỌC THUYẾT GIÁ TRỊ THẶNG DƯ

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
HANOI UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

KẾT THÚC

BÀI GIẢNG VỀ SỰ VẬN ĐỘNG CỦA TƯ BẢN

SINH VIÊN LƯU Ý, TÌM HIỂU TRƯỚC BÀI TIẾP THEO

LÀ NỘI DUNG VỀ MỘT SỐ QUY LUẬT CỦA CHỦ NGHĨA TƯ BẢN